

נר לשולחן שבת

שבת חזון-איכה

תשפ"ד

לקט זה יצא במהדורה מוקדמת
המדפיס "נרות" לחלקה יבורך!

העלון יוצא
לבין הזמנים

גזירת המצורעים - שנת פ"א

בעקבות מגיפת דבר קשה בצרפת, אמרו הנוצרים כי היהודים נתייעצו עם המצורעים שמחוץ לעיר, תיאמו ביניהם להרעיל את הנוצרים בגלל שנאתם אליהם. ואמרו: היהודים שונאים את אותו האיש, והמצורעים יש להם שנהא ליושבי הארץ על שלא היו מספקים להם די מזון. לכן העלילו שהיהודים היו אומרים שיביאו את הרעל, והמצורעים יניחו אותו בנהרות.

המלך, בלי שאלה וחקירה תפס את היהודים, ועמדו בתפיסה תשעה חודשים. לבסוף, המלך שהבין שהכל עלילת שווא נתבייש ששם אותם במאסר על זאת, אמר כי לא כלא אותם על עלילת הרעל אלא שיבואו לדת יש"ו הנוצרי.

היכו ויסרו אותם, ועמדו על קדושת ה' ונשרפו חמישה עשר אלף נפשות מישראל.

מנהג היה בעיר טולוז פעם בשנה לסטור על לחיו של המנהיג היהודי... הדבר נקרא "מנהג הקולפיזציה" COLAPHISATIO.

וכך היה "מנהגם": ראשי העיר חייבו את היהודים לתת מס לעבודה זרה, מנחת שעה עבור חגא נוצרי. בעת נתינת השעוה נציג הקהילה היהודית שהביאה היה מקבל ברחבת הקתדרלה, במעמד כל בני העיר סטירת לחי איומה... הדבר נעשה כדי להשפיל את היהודים ולהענישם על "חטאם הקדמון"...

בשנת ד"א תשע"ח 1018 ארע שמנהיג הקהילה ספג סטירת לחי כה עזה שגרמה למותו. רבני העיר פנו באיגרת אל רבי חסדאי אבן שפרוט, לספרד, כדי שינסה לבטל גזירה משפילה זו, וכדברי האיגרת: "נותנין פצע אחת על צווארו". ("מסמכי הכוזרים" ועוד)

גלות רומי - "הפקודה של האפיפיור פיוס השישי" שר"י

אסור ליהודי לקנות או לקבל מתנה מנוצרי או מיהודי ספר הכתוב עברית, אם לא נמסר תחילה לצנזורה.

אסור לצורך נוצרי לעשות ליהודים קמיעות, ששמים היהודים על ילדיהם למען ישמרו מכישוף ומזיקים.

לפי התקנות משנת 1625 אסור ליהודים להקים על קבריהם מצבות. בשעת הלוויה אסור ליהודים לערוך טקס כלשהו. לא יזמרו פסוקי תהלים ולא ידליקו לפידים.

לא יבנה בית כנסת חדש ולא ישופץ בית כנסת קיים. לא יורשו היהודים להחזיק בית כנסת מחוץ לגיטו.

אסור ליהודים לחלק, למסור, או למכור לנוצרי מבשר שחיטתם, בעונש מאה סקודי או מאסר.

אסור ליהודים להזמין נוצרי לבית תפילתם, וכן אסור לנוצרי להכנס שמה.

אסור ליהודים להחזיק משרתים ומשרתות נוצריים. ואסור להם להעזר על ידם אפילו לזמן קצר - לניקוי הגיטו, להבעיר אש בשבת, לכבס כביסה, או לשום עבודה אחרת.

אסור ליהודים לשחק, לבלות זמנם ולסעוד עם נוצרים - לא בארמונות ולא בבתי או בתי מרזה. העונש על היהודי עשר סקודי או מאסר. העונש על הנוצרי עשר סקודי או מלקות.

אסור ליהודי ללון מחוץ לגיטו, ולא יצא ממנו בטרם שחר. שומרי השערם ישגיחו שנוצרים לא יכנסו לגיטו ולא יצאו ממנו בשעה שהיהודים סגורים בתוכו.

מאחר שדרשות הכמרים הם האמצעי המועיל ביותר להמרה, לכן אנו מצווים על הרבנים לדאוג ולתת את תשומת לבם לכן שמספר הגברים והנשים הדרוש יהיה תמיד נוכח בדרשה של הכומר - בשבתות או בימות החול, לפי חלוקת הגיטו לאיזורים. (ס"ה - הפקודה ניתנה 5 באפריל 1775 ה' ניסן תקל"ה)

בשנת ס"ו גורשו יהודי צרפת ופרובינציא, ביום שישי, י' לחודש אב

בשנת ס"ו 1306 צרפת היתה נתונה בחובות כבדים, מצוקה כלכלית קשה. מצא המלך פיליפ הרביעי פתרון, לגרש את היהודים מארצו ולהחרים רכושם. ויפקד המלך פקידים. רכוש היהודים הוחרם וכן פנקסי מסחרם, מעתה החובות שחייבים ליהודים שייכים לאוצר המלך. הפקודה היתה שעל יהודי צרפת לצאת תוך חודש ימים. הותר להם לקחת עימם רק בגדי חול ומעט כסף, לקנות צידה בדרך.

יועצי המלך הסיתוהו לכוון את הגירוש ליום המר, לתשעה באב, כדי לדכא בזה את היהודים, אך סופו של דבר יצא הדבר באיחור של יום.

רבינו אשתורי הפרחי, מן המגורשים, שהיה עול ימים, כתב על האסון: "מבית הספר הוציאנו, כותנתי הפשיטוני, כלי גולה הלבשוני, בעצם לימודי גרשוני, מבית אבי ומארץ מולדתי ערום יצאתי, שולל הלכתי, נער הייתי, מגוי אל גוי... אל עם לא ידעתי לשונו נידחתי. מנוחה לא מצאתי, עד הביאני חדריו מלך שהשלום שלו, משבי לארץ הצבי!"

ויעביר פיליפ קול בכל ערי מלכותו לאמור: 'כל יהודי יצא מארצי, לא יקח מכל אשר לו מאומה, אלא אם יבחר להתנצר והיינו לעם אחד. וישמעו היהודים ויחרדו, לא חמלה עינם על קניינם והונם, נותרו ביהדותם ויצאו מארץ צרפת בגפם'. ("נמוק הבכא" ועיין סידור "בית יעקב" אב חלון ז')

אירופה מאז ולתמיד - שנאת עולם - הפקודה בדבר מס הנרות

משנת 1797 תקנ"ח. מס זה נשאר בתוקפו עד שנת 1848 תר"ח!!!

פירוש מס הנרות: נר לשבת וליום טוב בבית המדליק 2 קרייצר. נר המודלק ליום זכרון 3-6 קרייצר. נר ליל "כל נדרי" בבית הכנסת 10 קרייצר. נר חנוכה חצי קרייצר. נר לחגים בבית הכנסת 1 קרייצר. נר לחתונה 1 קרייצר.

מס מרושע זה הכביד מאד על היהודים שהיו רובם עניים, והם ניסו ככל האפשר להערים ולטעון בפני השלטון וחוכרי המס כי הם מדליקים רק שתי נרות.

בזיון השבועה - כל יהודי שנתבע למשפט חוייב בשבועה. הגישה הנוצרית היתה שעדותו של יהודי נגד נוצרי אינה קבילה. בכל מקום בו נתחייב יהודי להשבע בערכאות היתה שבועתו על דרך הבזיון, חירופים וגידופים, תוך השמעת קללות נמרצות על הנשבע, בני ביתו, בני עמו והתורה. כוונתם היתה להשפיל את היהודי בעיני עצמו ובעיני המוני העם, כדי שאלה יאמינו שהיהודי שקרן על פי טבעו, טיבו ודתו.

בכל מקח וממכר בין יהודים ללא יהודים שהסתיים בסכסוך משפטי, אם היהודי לא יכל להסתייע בעדות נוצרי הוא נקנס בקנס כספי, גם כשעד העיד שהיהודי הוא הצודק. כלומר - אי הבאת עדים נוצרים כבר החשידה את היהודי, כי העדים היהודים נחשבו כבלתי מהימנים.

מספר נוסחי "השבועות" היהודיות רב מאד. אמנם נוסח השבועה הביזנטית התקבל ברוב הארצות הנוצריות.

לדוגמא - בהונגריה נוסח השבועה היה: "אני היהודי נשבע בה' שהנני חף מפשע, ואם הנני אשם תבלע אותי האדמה שבלעה את דתן ואבירם. ואם אני חוטא, יציפני השחין והצרעת שעזבה את נעמן וגיחזי. ואם חטאתי, ישיגוני הרוחות הרעות, דימום ושבץ לב, ויקחני מוות פתאומי, ואלך לאבדון גופי, נשמתי ורכושי. ולעולם לא אגיע לחיקו של אברהם. אם אשמת, תכלני תורת משה שניתנה בהר סיני, וכל הכתוב בחמשת חומשי התורה יביישוני. ואם שבועתי זו אינה נכונה ימחוק אותי ה' מעל פני האדמה, אמן..."

(בימי הביניים)

"ואתם אחינו ידוע לכם שהקב"ה הפילנו בעוונותינו בתוך אומה זו שהיא אומות ערביים... רעתם חזה עלינו, והם מתחכמים הרע ולמאוס בנו... ולא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה... עוודנו סובלים שעבודם וכזביהם ושקריהם למעלה מיכולתנו, שאין ביכולת האדם כח לסבול!" ("אגרת תימן" לרבינו הרמב"ם ועיין שבת יא. ורש"י)

מקצת מסבלם של בני ישראל בגלות ישמעאל

מיסים: היהודים שילמו את מס החראג', המוטל על אדמותם. וכן מס גולגולת, ג'זיה - אותו היו משלמים בטכס פומבי משפיל, תוך כדי התשלום היה סופג מהלומה על עורפו או ראשו. "ביום התשלום יתאספו בשוק או בשער העיר, על היהודים לחכות במקום מזהם ומלוכלך, הפקידים יעמדו מעליהם כמאיימים..." על סמך הקבלה המעידה על התשלום היו יכולים לעבור ממקום למקום, הקבלה היתה כמין קמיע מקלף, אותה תלו בדרך כלל על הצוואר. בממלכה העות'מאנית היה אדם חייב להראות את הקבלה, שאם לא כן היה מושם מיד במאסר.

מעולם לא היה יהודי רשאי למסור עדות נגד מוסלמי, הואיל ושבועתו לא יכלה להתקבל בבית דין מוסלמי.

"בכל ארצות ערב אסור ליהודי לשאת נשק. אסור לו לרכב על בהמה אצילה כסוס או גמל, רק על חמורים. עד לפני מאה שנה היה יהודי חייב לרדת מעל חמורו בראותו מוסלמי, אם שכח, רשאי היה הלז להשליכו ארצה". בערים רבות לא יכלו יהודים להכנס לרחובות מסויימים, לבל ישקצו אותם במבטם.

'לפני האדון הולך משרת חצוף, ומטה בידו, ומזהיר את רוכבי החמורים לחלוק כבוד לאדונו, תוך שהוא קורא בקול "אינזל!" 'רד!' ואם היהודי אינו נשמע כהרף עין, מרביצים וחובטים בו. לפני בתי השופטים והמסגדים, או לפני קברים הם נאלצים לסטות מדרכם, לבל יטמאו ברגליהם את האדמה "הקדושה".

נגד: גזר אבו שג'אע: "כל יהודי יענוד על צווארו פיסת עופרת ועליה כתוב "דימי", בן חסות ותג צהוב על כיסוי ראשו.

ושני סימנים על נשי היהודים - הללו צריכות היו לנעול נעל אחת שחורה ונעל אחת אדומה. כל אישה חייבת לענוד פעמון נחושת קטן על צווארה או נעלה, שבצלצולו יבשר על הפרדת הנשים היהודיות מהמוסלמיות".

מרוקו: היהודים חייבים ללכת יחפים בצאתם מה"מלאח", הגיטו היהודי. כך פצעו את כפות רגליהם עד זוב דם מאבנים ואשפה. השפלה זו היתה מכאיבה במיוחד, ללכת יחפים ברחובות המזהמים והמטונפים מכללך הפרשות אדם ובהמה.

"לא אחת ראיתי איך ניגש ילד מרוקאי כבן עשר אל יהודי ברחוב, עצרו, בעט בו וסטר על פניו, מבלי שיעז היהודי להתגונן, אילו ההין לעשות זאת, היו גודעים את ידו אשר הורמה על מוסלמי. בתוך כך פנה היהודי אל רודפו בתואר "סיד", אדוני, והתחנן לפניו שיתן לו לעבור".

"צריך למנוע מהם להדמות למוסלמי - בלבושם, ברכובו ובחזותו. יחגרו כל היהודים חגורה שהיא כעין חבל גס. יהיו מצנפותיהם מעשה טלאים. לא יבנו בתי כנסת חדשים".

"בארצות המגרב גזר עליהם אבו יוסף להבדל בלבושם משאר האוכלוסין בבגדים כחולים כהים ששרווליהם רחבים עד שיגיעו לרגליהם, ומצנפת מכוערת שאפשר היה לחשבה כאוכף..."

גזר על נשיהם שתלבשנה צעיפים בצבע דבש, ותצאנה בנעליים בני שני צבעים, נעל האחת שחורה והשניה לבנה... וציווה עליהם לתלות פעמונים בצוואריהם, ולהציב פסלי עצים על פתחי בתיהם, כדי שיהיו ניכרים".

תוניסיה: "אין לך דבר רגיל יותר מלראות כיצד מתאנים ליהודים, ואף מכים אותם. את ההתנכלויות והמהלומות הם מקבלים מתוך הכנעה מפליאה, כי אם יעיזו להשיב, עלולים להסתבך בפלילים, מהם יחלצו רק תמורת סכום כסף". היהודים חייבים ללבוש מעיל כחול או שחור, וגם נעליים וכיפה שחורה.

בוכרה ופרס: כל המלאכות המשפילות מוטלות על היהודים. הם תולים את הפושעים וקוברים אותם, ניקוי בתי הכסא, הרחובות המטונפים, האבסת הבהמות באורוות המצודה ועוד.

אלג'יר: היהודים אינם רשאים לגור יחד עם המוסלמים, אלא הקצו להם שכונה דלה מחוץ לחומות. שם הם סגורים כל לילה, ואין מרשים להם לצאת החוצה עד לזריחת החמה. אם היו נאלצים לצאת בלילה, לא הורשו לשאת עמם פנס, אלא נה, שהרוח היתה מכבה אותו מדי רגע. רק בימי ראשון ורביעי היה מותר להם לצאת משערי העיר בלי רשיון.

"כל אימת שבאה דרישה בלתי צפויה לעבודה קשה היהודים נתבעים לעשותה. בקיץ תקע"ה 1815 פקדו את אלג'יר נחילי ארבע עצומים, נצטוו מאות יהודים לצאת ולהגן על גני הפחה, שם עמלו ימים ולילות לשמור מהשרצים הללו".

ברחוב היה עליו לפנות את הדרך למוסלמי ואחר כך להשתחוות לפניו, אם לא עשה זאת, היו מכים אותו ולעיתים נדקר בסכין.

אם יבוא יהודי אל מעיין מים, הרי הוא חייב להמתין עד שיעזבוהו כל המוסלמים, אף אלו שבאו שעה ארוכה אחריו.

יש עונות בשנה בהן הגנים מניבים כמות עצומה של תפוזים, ובהם השעשוע הוא ליידות תפוזים ביהודים, אוי לו לאומלל הנראה ברחוב, אם לא ימהר לברוח, עלול להפגע בצורה רצינית.

ירושלים: "היהודים מושפלים על ידי תשלום קיצבאות מדי שנה לנוגשים מקומיים. שלש מאות לירות שטרלינג לאפנדי שביתו סמוך ל"מקום הדמעות", בעד הרשות להתפלל שם. מאה ליש"ט ליושבי כפר השילוח, כדי שלא יחללו את הקברים בהר הזיתים. 50 ליש"ט לערביי תעמרה, שלא יפגעו בקבר רחל. עשר ליש"ט לשייח' אבו גוש, שלא יתעמר ביהודים העוברים בדרך המלך, אף שקיבל תשלום גדול מהממשל התורכי כנוטר הדרך..."

"בכל מקום תחת ממשלת הסולטן אין לך ארץ שיהיה בה ריבוי מיסים וארנונה על היהודים כארץ ישראל, ובפרט ירושלים, ואלמלא שמכל גלילות ישראל שולחים שם מעות, לא היו יכולים יהודים לדור בירושלים מרוב המיסים המוטלים עליהם".

חיטים למצות קונים מבעלי השדות הערבים. אף לאחר שהשתנו במחיר החיטים כפי רצונם הטוב... הרי ידוע שאין אמונה בערבי. פעמים רבות באמצע הדישה היה מתחרט ואומר: 'תוסיפו לי כך וכך - אם לא, אני שופך על החיטים מים'.

תימן: גזרו על היהודים לסלק נבילות מהרחובות, ולנקות את בתי הכסא הציבוריים, גזירה זו היתה קיימת עד שנת תש"ח!

את התומים הקטנים לקחו בכפיה ואסלמו אותם. יהודי אינו רשאי ללבוש בגד לבן או צבעוני מחוץ לשכונתו. יהודי חייב ללבוש בגד קצר עד גיחון, ולחבוש כיפה שחורה. "משולח מטבריה הוכה אשתקד, עד שאבדה הכרתו, מפני שעבר בצנעא לבוש אדרת ארוכה, הילדים ירקו עליו ויידו בו אשפה".

צוויים בפרס: אסור ליהודים לצאת מבתייהם כשיורד גשם או שלג, לבל תעבור טומאתם למוסלמים. לא ילבשו בגדים משובחים, האריג היחיד המותר הוא בד כותנה כחול. אסור להם לנעול נעליים תואמות. לעולם לא ישיג יהודי מוסלמי ברשות הרבים. יהודי הנושה במוסלמי יתבע חובו בקול רועד וביראת כבוד. בדברו עם מוסלמי לא ירים קולו. אסור לבנות בנינים נאים. אסור לו לגלח את זקנו או לחותכו מעט במספריים. אסור להם לטייל מחוץ לעיר, להנות מהאוויר הצח. אין להקים בנין גבוה מזה של שכנו המוסלמי. פתחי בתיהם יהיו נמוכים, כדי שיאלצו להתכופף בכניסה. ועוד.

מרוקו: "ובליל ראש חודש שבט באו הגנבים לבית הכנסת של רבי יוסף אלמוזלינו, וגנבו כל שהיה בו. גנבו שני ספרי תורה, והשליכום בגינה החדשה. שם ישבנו גם בכינו... וקבענו צום... והגם שהגנבים מפורסמים אין משפט, שיד שר פֶּסֶם במעל!"

נסיים בעדותם של גויים עובדי ארצות, אשר ביקרו במדינות המגרב: "היהודים עודם שומרים בכל עוז על החיבה לתורה ולארץ ישראל, וכמה שיהיו עלובים ומושפלים עדיין הם עוסקים בתורה, ושולחים בכל שנה סכום נכבד לפרנסת יושבי ארץ ישראל".

"על אף חזותם העלווה והעבדות הבזויה בה הם מתקיימים, היהודי הוא שעושה הכל, וכל סחרה של מרוקו מתנהל באמצעותו... כל כמה ששפל מעמדו של היהודי בארץ זו, הרי בתבונתו ובחריצותו הוא מצליח למשול בערבי עצמו!"